

مراد راهداری

دکترای اقتصاد و عضو هیئت علمی دانشگاه

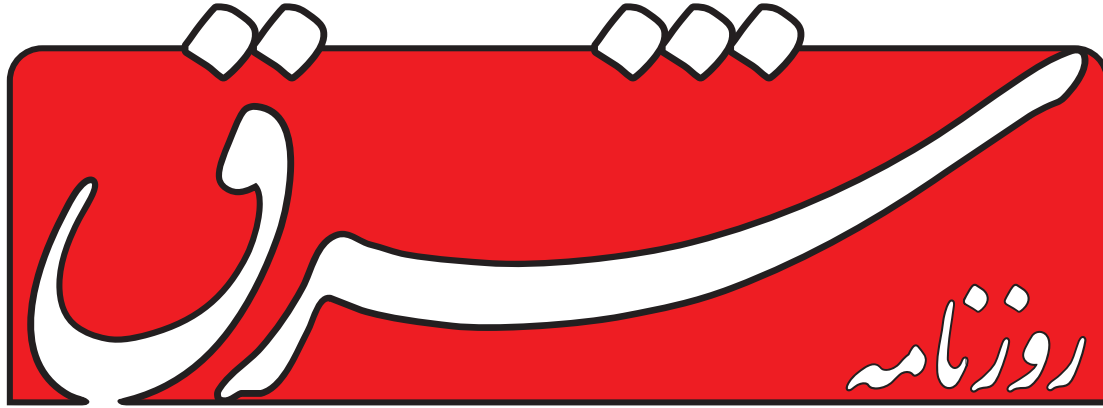
جامعه‌ای که گرفتار حوادثی همچون زلزله، سیل‌های گسترده، سونامی‌های ویرانگر یا جنگ‌های خانمان‌سوز می‌شوند، در زمان ترمیم و ساخت مجدد فضاهای تخریب‌شده، معمولاً با پرسشی تعیین‌کننده روبه‌رو می‌شوند: آیا باید آنچه را پیش‌تر وجود داشته است، بازسازی کرد یا از این فرصت برای نوسازی و بهبود ساختار پیشین استفاده کرد؟ این پرسش، ذهن کارشناسان و تصمیم‌گیران را مشغول کرده و گاه موجب اصطکاک دیدگاه‌ها در فرآیند ساخت مجدد می‌شود. بهسازی معمولاً هزینه بیشتری نسبت به بازسازی دارد، اما نتایج و آثاری به‌مراتب بهتر دارد. در بازسازی، فرض بر آن است که طرح، نقشه و توجیه‌های گذشته معتبر و قابل تکرار هستند. اما در نوسازی یا بهسازی، نگاه انتقادی نسبت به گذشته وجود دارد؛ چون می‌توان از تجربه‌های پیشین آموخت، از ظرفیت فکری جدید بهره جست و شرایط را بهبود بخشید.

برای مثال، در جریان جنگ تحمیلی اخیر (مشهور به «رمضان»)، برخی صنایع از جمله کارخانه فولاد مبارکه آسیب دیدند. مروری بر تاریخچه این کارخانه نشان می‌دهد که در ابتدا قرار بود در استان هرمزگان و نزدیک به ساحل ساخته شود؛ جایی که دسترسی به آب امکان‌پذیر باشد و نزدیکی به بندر، هزینه‌های حمل‌ونقل داخلی و آلودگی‌های ناشی از آن را کاهش دهد. به این ترتیب آثار جانی مثبت و منفی طرح نیز تعدیل می‌شود. باین حال، به دلایلی و برخلاف اصول علمی، مکان کارخانه به حاشیه کوبر منتقل شد و به تبع آن، مشکلاتی همچون کم‌آبی و پیامدهای جانبی نامطلوب گریبان‌گیر جامعه شد؛ به‌طوری‌که انتقال آب از دیگر مناطق مطرح و سبب نابهنجاری‌های اجتماعی و چه‌بسا تغییر در سامانه زیست طبیعی شد.

از آنجا که این شرکت از نظر مالکیت در شرایطی خاص قرار داشت، توانست کنترل بهای ورق فولادی در کشور را در دست بگیرد. معمولاً شرکت‌های با ساختار مشابه، چنین قدرتی می‌یابند؛ از همین رو، از آن زمان به بعد، قیمت ورق از میلگرد پیشی گرفت. بر پایه اخبار، دولت به این شرکت اجازه داده است تا برای بازسازی خود اقدام به واردات ورق فولادی کند و از محل سود آن، سرمایه لازم جهت ترمیم و بازسازی تأمین شود و به بودجه دولت فشار وارد نشود. در ادامه، دو پیشنهاد که برای اهل فن و تصمیم‌گیران می‌تواند راهگشا باشد، ارائه می‌شود:

الف. در دوره کنونی باید از تکرار خطای گذشته پرهیز کرد. مکان‌یابی کارخانه بر مبنای مطالعات علمی صورت گیرد و در صورت صحت، یکی از مناطق ساحلی جنوب کشور -با توجه به امکانات زیربنایی نظیر راه‌آهن و مناسب‌تر به مقاصد صادراتی- چون قرار است صادرات سنگ آهن و خام‌فروشی نشود- به‌عنوان جایگزین برگزیده شود. در این صورت، می‌توان برای محل فعلی نیز فعالیتی متناسب با ویژگی‌های آن منطقه تعریف و رضایت کارکنان آن منطقه را نیز جلب کرد. ب. از سال‌های پس از دفاع مقدس، همراه با آغاز دوره سازندگی، سیاست «تعدیل اقتصادی» و «رقابتی‌سازی اقتصاد» مطرح شد و نهادهایی مانند شورای رقابت نیز در همین راستا شکل گرفتند. در چنین فضای برنامه‌ای، نه‌تنها در تولید، بلکه در واردات ورق نیز نباید انحصار شکل گیرد و بهره‌وری ملی آسیب بیند. ایجاد انحصار اقدامی خلاف اصول رشد و توسعه مبتنی بر رقابت سالم است. البته باید پذیرفت که در برخی صنایع مانند فولاد یا خودروسازی، رقابت کامل به معنای علمی ممکن نیست؛ اما می‌توان با اجرای سیاست و راهبردهایی، از شکل‌گیری انحصار جلوگیری کرد و در این دست صنایع، بازار چندجانبه را ایجاد کرد. البته دولت نیز باید با نظارت مؤثر خود، مانع از تبانی و سوءاستفاده‌هایی شود که ممکن است منجر به زیان توسعه ملی شود. می‌دانیم که ایجاد فضای کسب‌وکار مطلوب از وظایف فطری دولت‌هاست. بدون تردید نیست حاکمیت در فرآیند سازندگی‌ها، خدمت به مردم و کشور بوده است؛ اما نیت نیک همواره معادل تصمیم‌سازی و سیاست‌گذاری درست و اجرای مطلوب نیست. از این رو لازم است همواره دلسوزانه از امر به معروف و نقد غفلت نشود. متأسفانه مشاهده می‌شود که در خودروساز مشهور کشور، یعنی ایران خودرو و سایپا، از یک سو در تعیین تعرفه واردات محصولات رقیبای خارجی خود، بدون ضابطه مورد حمایت قرار می‌گرفتند؛ و دیگری که نه‌تنها موجب ناراضی‌تایی گسترده مردم از کیفیت محصولات آن دو شده، بلکه بهره‌وری را در این کارخانه‌ها کاهش داده بود و انگیزه لازم برای بهبود و ارتقای کیفیت را تضعیف کرده بود.

ایده‌در صفحه ۳

دوشنبه ۷ اردیبهشت ۱۴۰۵
۹ ذی‌القعدة ۱۴۴۷
۲۷ آوریل ۲۰۲۶
سال بیست‌ودوم
شماره ۵۳۷۰
۴۰ هزار تومان
۸ صفحه

هدشار احد وظیفه، رئیس مرکز ملی اقلیم و مدیریت بحران خشک‌سالی سازمان هواشناسی درباره ورود پایتخت به فاز خشک‌سالی پایدار

تهران در اقلیم جدید

در «شرق» امروز می‌خوانید: آغاز اجراهای تئاتر و موسیقی در تالارهای تهران • پناهگاه؛ حلقه مفقوده مدیریت بحران شهری • شناسایی ۱۸۶ هزار کودک مشکوک به اضطراب

برگزیده‌ها

بازخوانی تجربه حملات خارجی علیه زیرساخت‌های اقتصادی عراق و افغانستان که تا دهه‌ها زندگی مردمان عادی را متأثر کرد

جنگ علیه تولید

تاریخ در هتل هیلتون واشینگتن تکرار شد از جان هینکلی تا کول توماس آلن

آژیر قرمز در سرویس مخفی

تأثیر افزایش حداقل دستمزد بر تولید و اشتغال

مخالفت کرملین با پیشنهاد میانجیگری جمهوری آذربایجان برای پایان جنگ اوکراین

مسکو میز باکو را پس زد

استماع چهار نامزد دبیرکلی سازمان ملل بدون معرفی بیروز قطعی پایان یافت

بن بست در نیویورک

نگاه

تله پولانی؛ شکست نظم جهانی پس از اجماع‌ها

یادداشتی از محسن راجی اسدآبادی

نگاهی به وضعیت جاری در عرصه سیاست داخلی و خارجی در گفت‌وگو با محسن هاشمی

جایی بین جنگ و صلح

واکنش روابط عمومی شبکه آموزش سیما به گزارشی درباره مشکلات آموزش در صداوسیما با تیتیر «صداوسیما آنتن نمی‌دهد»:

صداوسیما ادعا نمی‌کند همه چیز ایدئال است

روابط عمومی شبکه آموزش سیما در واکنش به گزارشی با تیتیر «صداوسیما آنتن نمی‌دهد» پاسخی مفصل به روزنامه شرق داد و در آن تأکید کرد منابع این سازمان نامحدود نیست و ادعا نمی‌کند همه چیز ایدئال است. در متن توضیح روابط عمومی این بخش از صداوسیما آمده است: «۱- گزارش منتشرشده، در ظاهر درباره «وضعیت وخیم آموزش، تعطیلی‌های مکرر، جنگ، آلودگی هوا، ناترازی انرژی، نقض سامانه شاد، کمبود بودجه، کمبود نیرو، و سیاست‌گذاری آموزشی» است؛ اما تیتیر یک آن، به شکل کاملاً جهت‌دار، گزارش تیتیر یک را در صفحه ۵ بخوانید»

نگاهی به تحركات منطقه‌ای ایران در سایه بن بست احتمالی مذاکرات با آمریکا

تهران به دنبال ائتلاف با بازیگران منطقه‌ای

صفحه ۲

یادداشت

وطنم

روزبه خسروخوار

اگر این پرسش را از تهران به ایران ببریم، صورت آن عوض می‌شود، اما جان آن نه، آیا جغرافیا مهم‌تر است، یا مردمان، یا مردمانی که در نسبت با یک جغرافیا شکل می‌گیرند؟ آیا ایران بدون مردمش هنوز همان چیزی است که ما از آن سخن می‌گوییم؟ اگر مقصود فقط کوه‌ها و دشت‌ها و رودها و مرزها باشد، آری، چیزی بر جای می‌ماند. اما آنچه ما ایران می‌نامیم، هرگز فقط نام یک پهنه نبوده است. ایران برای ما با زبان، تاریخ، حافظه، رنج، آرزو و زیستن مشترک معنا پیدا می‌کند. سرزمینی که در آن هیچ خاطره‌ای نچرخد، هیچ زبانی طنین نیندازد، هیچ امید بی‌برخیزد و هیچ رنجی رسوب نکند، شاید هنوز بر نقشه بماند، اما دیگر وطن نیست.

شود، آیا هنوز همان شهر است؟ آیا آنچه در تهران دوست می‌داریم، خود تهران است، یا زندگی‌ای که در آن جریان دارد؟ آیا ما شهر را دوست می‌داریم، یا نسبت خود را با شهری که در آن زیسته‌ایم؟ آن روز، تهران در نظرم فقط مجموعه‌ای از خیابان‌ها و ساختمان‌ها نبود. از آن فاصله، شهر بیشتر شبیه کلابدی بود که صدایی در آن باید به زبان می‌آمد. آنچه در برابر چشم بود، بی‌شک واقعیتی مادی داشت: دامنه، دود، برج، خیابان، نور و امتداد. اما همین واقعیت مادی، به تنهایی، به مرتبه شهر نرسیده بود. شهر فقط آن نیست که دیده می‌شود؛ شهر آنی هم هست که زیسته می‌شود. شهر از سنگ و سیمان آغاز می‌شود، اما در رفت‌وآمد آدمیان، در حافظه‌های مشترک، در صداهایی که از کوچ‌ها گذشته‌اند و در امیدها و شکست‌هایی که در آن نشین شده‌اند، معنا پیدا می‌کند.

با این همه، اگر بگوییم همه آورده‌ها از مردم برآمده است و جغرافیا هیچ نیست، به همان اندازه به خطا رفته‌ایم. کوه، پستی و بلندی، اقلیم، باد، نور، دوری و نزدیکی، هر یک شیوه‌ای از زیستن را ممکن می‌کنند و شیوه‌ای دیگر را دشوار. شهری که در دامنه کوه نشسته است، نسبت دیگری با افق دارد؛ چنان‌که شهری در کنار دریا، یا در حاشیه کوبر، خلق و خوی دیگری از زیستن را در خود می‌پرورد. جغرافیا تقدیر مطلق نیست، اما بی‌اثر هم نیست؛ بستر است، افاق امکان است، حد و اندازه‌ای است که زندگی در درون آن شکل می‌گیرد.

از سوی دیگر، مردم نیز صرفاً ساکنان منفعل یک بستر طبیعی نیستند. آنها با کار، زبان، معاشرت، خاطره، آیین و رنج و امید مشترک، به این بستر صورت و سیرت می‌دهند. آدمی فقط در جایی زندگی نمی‌کند؛ آنجا را نیز با زیستن خود دگرگون می‌کند. از همین رو، تفاوتی هست میان زمین و وطن. زمین می‌تواند فقط پهنه‌ای باشد بی‌نام و بی‌خاطره؛ اما وطن آنجاست که انسان در آن خود را جا می‌دهد، یاد می‌سازد، دلبسته می‌شود و رد زندگی خود را بر آن می‌نشانند. آنچه زمین را به وطن بدل می‌کند، حضور صرف نیست، بلکه نسبتی است که در طول زمان شکل می‌گیرد.

گروه اقتصاد خانه اندیشمندان علوم انسانی با همکاری پویش فکری توسعه، کتاب شرق، و موسسه دین و اقتصاد برگزار می‌کنند:

رونمایی کتاب «روایت فرشاد»
(روایت فرشاد مؤمنی از مسئله توسعه در ایران)

دین و اقتصاد

کتاب شرق

موسسه دین و اقتصاد

با حضور:

دکتر عباس شاکری
عضو هیئت علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه علامه طباطبایی

دکتر علی عرب مازار
عضو هیئت علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه علامه طباطبایی

رضا مجیدزاده (نویسنده روایت)

زمان: سه‌شنبه ۸ اردیبهشت ماه ۱۴۰۵ ساعت ۱۶-۱۴

مکان: بلوار کشاورز، خیابان شهید برادران مظفر، پلاک ۱۲۶، موسسه دین و اقتصاد

iranianhht.ir
ihht.ir
iranianhht

این گفت‌وگورا در صفحه ۲ بخوانید. عکس: عباس کوثری/شرق